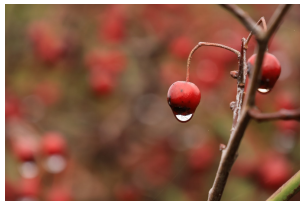

November 2025, Jaargang 6, nr. 8

Herfst (zie ook artikeltje Blauwgraslandje opgeknapt)

Beste leden, donateurs en overige lezers

Als ik dit schrijf heb ik een heerlijke boswandeling in Odoorn achter de rug. Bijna kale bomen en daarom wadend door dikke lagen afgevallen bladeren. Het bos komt tot rust. De herfst is voor IVN Westerkwartier altijd een druk jaargetijde. Er is immers ook veel te zien en te beleven. In deze nieuwsbrief vind je een 5-tal verslagen van activiteiten.

Helaas kon niet alles doorgaan, want de natuur laat zich niet dwingen. Twee activiteiten van Nacht voor de Nacht werden geannuleerd vanwege storm en regen. En de excursie van de vogelwerkgroep naar Diepholz voor de trek van de kraanvogels kon niet doorgaan vanwege de vogelgriep onder die prachtige vogels; verdrietig!

Achter in deze nieuwsbrief zie je, wat er nog in de planning is. Speciale aandacht voor de film "Onder het Maaiveld", die we speciaal voor leden (en groene vrijwilligers in onze gemeente) gratis vertonen. Voor de voorstelling van 30 november is nog plaats: 13.30 uur in Infocentrum Nienoord, aanmelden via ivnwesterkwartier75@gmail.com.

En dan een dringende oproep: we zoeken een nieuwe penningmeester. Jannie Reinders stopt met het penningmeesterschap; gelukkig blijft ze wel in het bestuur. Maar zonder penningmeester kunnen we natuurlijk niet. Iets voor jou (of voor iemand die je kent)? Laat dat dan even weten aan Ad (adalphen@xs4all.nl). Dan kunnen we samen met Jannie bekijken wat het inhoudt en wat de mogelijkheden zijn. En er is dan gelukkig volop tijd om in te werken. Geniet van de herfst!

Namens redactie en bestuur,
Ad van Alphen, voorzitter

Vogel van de maand

Gedurende het veldseizoen (mei-november) presenteert de Plantenwerkgroep steeds één van de door haar in de voorafgaande periode gevonden planten onder de titel 'Plant van de maand'.

Nu, in de herfts- en winterperiode, neemt de Vogelwerkgroep het over met telkens een door hen gespotte vogel onder de titel 'Vogel van de maand'.

Zoals zo vaak in het dierenrijk is ook de naam van dit vogeltje ontleend aan de uiterlijke kenmerken van het mannetje. Vaak ligt dat voor de hand, omdat een terughoudende verschijningsvorm van het vrouwtje uit veiligheidsoverwegingen beter past bij taken als de broedzorg die zij vaak op zich neemt.

Maar bij de **ZWARTKOP** - want daar hebben we het hier over - is ook het vrouwtje een parmantig en fraai vogeltje. Met dit verschil dat zij niet een zwart petje heeft zoals het mannetje, maar een bruin petje. Haar lijf is daarnaast meer grijs-bruin dan het grijs-witte lijf van het mannetje.

Het gaat goed met de Zwartkop: de aantallen nemen al jarenlang gestadig toe. Natuurlijker bosbeheer en ouder wordende bossen dragen daaraan bij. De Zwartkop geeft de voorkeur aan loofbossen met veel ondergroei, want de struiklagen (vooral bramen) leveren nestelgelegenheid en voedsel.

Ze zijn hier vanaf half maart tot ca. eind augustus (broedperiode vanaf half april tot eind juni), en overwinteren meestal in het westelijk deel van het Middellandse Zeegebied.

Hun alarmroep klinkt als een kort tikkend geluid (soms meerdere keren herhaald), "als kiezelsteentjes die tegen elkaar worden getikt".

De zang (alleen het mannetje) wordt net als de zang van de Tuinfluiter wel omschreven als "snelle merelzang". De zangstrofen van de Zwartkop zijn wat luider en korter dan die van de Tuinfluiter.

Tekst en foto Theo Wösting

De vogelrijke stad

In de vorige Nieuwsbrief stond een artikeltje waarin het belang van struiken als ruggengraat voor biodiversiteit werd belicht. Dit artikeltje gaat als een vervolg daarop over vogelvriendelijke (struiken)beplanting. Een handige hulp daarbij is een nieuw website die de plant-vogelrelaties inzichtelijk maakt; www.vogelrijkestad.nl

De website is in eerste instantie bedoeld als hulp en sturingsmiddel voor de inrichting van openbaar groen, maar is ook voor de burger goed bruikbaar.

De keus van een plant of struik heeft namelijk direct invloed op de vogelsoort die er kan gedijen. Stel, je wilt een bepaalde struikbroeder een steuntje in de rug geven, welke plantensoorten kies je dan? Dat zie je eenvoudig door de betreffende soorten aan te vinken in de Plantengids van Vogelrijkestad.nl. Je krijgt daarop een lijst met planten die deze vogel ondersteunen, bijvoorbeeld omdat ze voedsel of nestgelegenheid bieden.

Twee voorbeelden. De putter komt oorspronkelijk voor langs de zonnige randen van loofbossen. Niet zo lang geleden zijn putters begonnen zich aan te passen aan door de mens gemaakte landschappen, zoals boomgaarden en parken. Met

planten als kaardenbol kan je puttertjes verleiden. En elzen zijn belangrijk als bron van voedsel in de winter.

Wil je nou ook staartmeesjes in je tuin, zorg dan voor voldoende beplanting die insecten aantrekt en dichte (stekel)struiken zoals hulst of meidoorn, loofbomen en vooral veel afwisseling tussen open gras en struikgewas. Dat voorziet de staartmees van een prima leefgebied. De website bevat meerdere, ook kruislings bruikbare, filters. Zo kan je op grondsoort, pH-waarde, voedselrijkdom,,

verstevigen van de Basiskwaliteit

natuur in je eigen woonomgeving. bodemvochtigheid, maar ook op zaken als hoogte, kroonstructuur, wintergroenheid, bloei- en herfstkleur selecteren. En er zijn nog veel meer selectiefilters. Probeer het maar eens, leuk om op een herfstige- of winteravond je ideale vogeltuinen samen te stellen. Op www.soortenkijker.nl kan je zien welke soorten je zoal in je eigen omgeving mag verwachten. Door deze soorten met beplanting te ondersteunen werk je tevens mee aan het

Foto's: Pixabay

Paddenstoelen voor het hele gezin

IVN Paddenstoelenmiddag op Trimunt, zondag 19 oktober.
Begeleiding.:
Herman de H., Herman W., Gerda, Catharina & Laura

De weergoden waren ons gunstig gezind, want na een druilerige ochtend klaarde het flink op bij het begin van de activiteit. Er waren meer dan 20 deelnemers, waarvan ca. de helft kinderen. Ook enkele toevallige wandelaars keken even belangstellend toe. Het kennismakingsspel was in een kring, als vergelijk met een heksenkring die naar buiten uitgroeit door het uitdijende mycelium.

Herman de Heer hield een verhaal over het nut van de paddenstoel als opruimer en de invloed van de mens op de natuur in het algemeen. Ook liet hij voorbeelden zien van de sporen, zoals buisjes, plaatjes en stekels. Er worden steeds veel nieuwe soorten paddenstoelen gevonden. Er werd per groepje een tas uitgedeeld met daarin een spiegeltje, een loepje, een zoekkaart en een vragenlijst.

Aanbevolen werd niet meer dan 5 paddenstoelen per groep mee terug te nemen, en alleen die te kiezen die in ruime

hoeveelheid voorhanden waren. Na enige tijd kwamen de groepjes terug uit het bos en begon de identificatie. Er was een veelheid aan soorten gevonden, waaronder: de rodekoolzwam (tegenwoordig amethystzwam genaamd), de panteramaniet, het zwavelkopje, de aardappelbovist, de tonderzwam en de gele russula. Een mooi resultaat!

Ook was er een raadsel: "raad de paddenstoelennaam" waarbij de kinderen een prijsje konden winnen. Er stonden vreemde namen bij, zoals stompharig spinragschijfje en grootsporig mestbommetje, maar het meest in trek was het doolhofelfenbankje. Alle namen waren juist. Drankjes en versnaperingen waren er ook. Ieder, ook de kinderen, ging weer tevreden naar huis, na eerst nog even in de speeltoestellen te hebben rondgehangen en -gebengeld.

Tekst: Laura Gall

Foto's: begeleiding en IVN archief

Blauwgraslandje opgeknapt

Op vrijdag 8 november werd door een viertal IVN-ers en 4 aanwonenden een kwetsbaar blauwgraslandje, midden in een woonwijk in Tolbert, van opslag ontdaan. Door omstandigheden heeft het terreintje een drietal jaren geen tot nauwelijks beheer gekend. Daardoor kreeg het de kans om deels overgroeid te geraken met o.a. els, berk en een aantal

wilgensoorten. Het terreintje bestaat uit een natte laagte met een dunne zode van ca. 7 cm. op een dekzandpakket van ruim 60 centimeter. Daaronder vinden we keileem.

Uit eerdere inventarisaties, o.a. ook door de plantenwerkgroep, was bekend dat er bijzondere planten groeien zoals tormentil, egelboterbloem, rietorchis, pil- en snavelzegge en blauwe knoop. De laatste stond ook nu nog, tijdens het weghalen van de beplanting, deels in bloei. Het lag in onze bedoeling het uitgestoken bewortelde materiaal een tweede leven te geven via www.meerbomen.nu, maar uiteindelijk bleek het daar toch niet geschikt voor.

We hopen dat na deze inhaalslag qua beheer de nieuwe eigenaar, de gemeente Westerkwartier, het terrein in de toekomst met de nodige zorg zal behandelen.

De coverfoto van deze Nieuwsbrief toont het terreintje na het werk.

Wat klein is wordt groot onder de microscoop

Als onderdeel van de regionale Microscopiedag op 8 november stonden de 7 microscopen van IVN Westerkwartier e.o. (met vergrotingen van 20x tot 1000x) die zaterdagmiddag

opgesteld in het Informatiecentrum Nienoord.
Wie altijd al eens wilde zien hoe de ogen van een bij er uit zien, of een watervlo, of het hartje van een bloem kon die middag bij de gezamenlijke vrijwilligers van IVN Westerkwartier e.o. én Het Groninger landschap terecht. RTV Zulthe kwam langs en filmde en interviewde onze voorzitter en enkele kinderen.
Zie daarvoor dit [leuke filmpje](#).

Monumentale bomen op Nienoord

In het kader van 500 jaar Nienoord en 75 jaar IVN Westerkwartier e.o. besteedden we op zondag 9 november aandacht aan de monumentale bomen van Borg en Landgoed Nienoord.

De boomspecialisten Bert Plaat en Laus Paagman namen ons mee in de wereld van deze bomen.

In de filmzaal van het bij de borg behorende informatiecentrum gaf Bert Plaat, boominspecteur bij de Bomenstichting, ons eerst wat informatie over bomen in het algemeen met speciale aandacht voor de oude bomen die op Nienoord aanwezig zijn. Ook werd gewezen op de invloed van schimmels en paddenstoelen op de boom. Er is een verschil in typen paddenstoelen. Er zijn er die in symbiose met de boom leven, de symbionten, waarbij de boom suikers levert voor de zwam en de zwam voedingsstoffen voor de boom. Maar er zijn er ook die een ongunstige invloed kunnen hebben op de boom, waardoor deze op den duur kan bezwijken. Dat zijn de parasieten die ten koste leven van de gastheer. Dit gebeurt vooral bij de zwakkere exemplaren.

De grootste groep bestaat uit zgn. saprofieten, dat zijn zwammen die rottend organisch materiaal opruimen en omzetten in voedsel voor de plant.

De wandeltocht nadien in het parkbos van Nienoord was een speciale ervaring, niet in het minst door de kunstzinnige objecten op diverse plaatsen aanwezig. We maakten kennis met speciale bomen zoals de "tulpenboom" (niet te verwarren met de Magnolia). Deze boom heeft een speciale plaats in het park en valt op door zijn vorm als "holle boom". Ondanks deze vorm is de boom vitaal en gezond en groeit elk jaar in omvang. De bladeren en bloemen hebben de vorm van een tulp.

Dan was er een eik die een hevige storm in de vorige eeuw heeft overleefd, terwijl vele andere omringende bomen het hebben begeven. Ook deze boom ziet er indrukwekkend uit en is nog zeer vitaal. De boom heeft een sterke sapstroom, wat je kunt zien aan de eindtakken, die elk jaar nog vol in blad komen.

Ook leerde Bert ons een manier om de hoogte van een boom te meten. Je zoekt een stok of tak met de lengte van je arm. Je houdt deze in het midden vast en houdt de tak verticaal voor je op schouderhoogte. Dan loop je (achteruit) van de boom weg, zover tot de boom even lang lijkt als je tak. Vanaf dat punt loop je, in passen van ongeveer een meter, naar de

boom terug en tel je het aantal stappen tot de boom. Dit aantal geeft bij benadering in meters de hoogte van de boom aan. Dit werd door enkele mensen ondernomen en je kunt dan het gemiddelde van de diverse uitkomsten als eindresultaat nemen.

Het was een mooie middag en fijn om te genieten van de enthousiaste uitleg van de begeleiders en van het prachtige wandelbos rondom de Borg Nienoord.

Voor wie wil weten waar monumentale bomen staan, bv. in de eigen omgeving of tijdens een wandeling of fietstocht, zie dan het [Landelijk Register Monumentale Bomen](#).

*Tekst: Laura Gall, enigszins aangepast en aangevuld door redactie
Foto's: Jannie Reinders*

Herfstwandeling

16 november: een herfstwandeling in Nienoord

Na dagen regen was het plotseling mooi weer, en dat niet alleen, ook nog de zon erbij!. Geen wonder dat er zo'n 30

mensen afkwamen op een mooie herfstwandeling in Nienoord. Onder leiding van Monique, geassisteerd door vier andere IVN'ers gingen we op pad door de bossen, waarbij ook aan de historische kant werd gedacht. Zo las Monique de anekdote over de 'schelpengrot' voor uit een historisch boekje: de schelpen aan de wand zouden door een meisje als 'straf' zijn aangebracht. In werkelijkheid was dit een Italiaans mozaïek. Garnt vertelde hier over de moerbeibomen, die er in leivorm langs de muur staan.

Bij de Anne Frank-boom vertelde Monique hoe die van een opgekweekte kastanje uit de tuin van Anne Frank afkomstig was.

En toen werd het tijd voor vooral: paddenstoelen en bomen, waarbij enkele paddenstoelen hun naam eer aandedden zoals: houtskoolzwam, nevelzwam, rodekoolzwam, heksenschermpje, roodgerande houtzwam, zwavelkopje en geweizwam.

Over de rodekoolzwam vertelde Herman dat deze hoort tot de symbionten: deze zwam maakt een onderaardse verbinding

tussen een jonge en een oude beuk, zodat de oude voor de jonge kan zorgen! Ook hoorden we dat, als het zo doorgaat met de opwarming van het klimaat, beuken waarschijnlijk het loodje zullen gaan leggen.

Ja, en dan was er oog voor een eekhoornnest, de vele gaten die de spechten in de bomen hebben gemaakt en een poepspoor van vleermuizen.

Een leuke excursie, en enthousiaste gidsen!

Tekst en foto's; Kees Rosier

Activiteitenoverzicht

Als laatste ook in deze Nieuwsbrief kort aandacht voor onze activiteiten in de komende periode. Wekelijks zijn er wandelingen op dinsdag- en woensdagochtend van 9.30 - ca. 11.30 uur.

20 nov.	Uilen en andere vogels op Nienoord	- Nienoord	19.30 uur
23 nov.	Film 'Onder het Maaiveld'	- Nienoord	uitverkocht!
30 nov.	Film 'Onder het Maaiveld'	- Nienoord	13.30 uur
30 dec.	Eindejaarsplantenjacht & -wandeling	- Nienoord	13.30 uur
2 jan.	Microscopiemiddag in bieb. Marum	- Marum	14.00 - 16.30 uur

De meest actuele informatie over onze activiteiten kunt u altijd uitgebreid terugvinden op onze website. Zie hiervoor: [Activiteiten IVN Westerkwartier e.o.](#) en [Nieuws](#)

Spreeuwen verzamelen zich

Redactie en foto's, tenzij anders vermeld, Herman de Meijer

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}. • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • U kunt ook uw [gegevens inzien en wijzigen](#). • Voor een goede ontvangst voegt u webmaster.westerkwartier@ivn.nl toe aan uw adresboek.

